

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

09

2023_р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВК.31. «УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 10 "Природничі науки"

Спеціальність: 106 "Географія"

Освітньо-професійна програма: "Географічні основи природокористування та регіонального і муніципального розвитку"

Робоча програма навчальної дисципліни «Управління розвитком територіальних громад». – Одеса: ОНУ, 2023. – 14 с.

Розробник: **Ніколаєва Олена Іванівна**, кандидат географічних наук, викладач кафедри економічної та соціальної географії і туризму геолого-географічного факультету.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від "30" серпня _____ 2023 р.

Завідувач кафедри _____ **(Олександр ТОПЧІЄВ)**
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП «Географічні основи природокористування та регіонального і муніципального розвитку»

_____ **(Антоніною ШАШЕРО)**
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від "30" серпня _____ 2023 р.

Голова НМК _____ **(Віталій СИЧ)**
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № _____ від "   " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № _____ від "   " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>10 "Природничі науки"</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>106 "Географія"</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Другий (магістерський)</u>	Вибіркова дисципліна	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		4-й	7-й
		<i>Лекції</i>	
		30 год.	14- год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16 год.	4- год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	- год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		44 год.	72- год.
Форма підсумкового контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни “Управління розвитком територіальних громад” є формування у студентів професійних компетентностей щодо розподілу влади між різними рівнями та підвищення ефективності управління територіями в Україні умовах реформ.

Основними завданнями дисципліни “Управління розвитком територіальних громад” є сформувані компетентності щодо використання сучасних підходів для аналізу ефективності територіального управління, а також реалізації регіональної соціально-економічної політики; навчити обґрунтовувати оптимальні шляхи реформування регіонального управління та місцевого самоврядування у загальній системі державного управління; розробляти пропозиції з реформування адміністративно-територіального устрою із здійсненням прогностичної оцінки наслідків їх впровадження; сформувані здатності аналізувати в процесі розвитку місцевого самоврядування та його елементів, шляхи та методи удосконалення структури органів місцевого самоврядування; навчити застосовувати сучасні методи дослідження систем управління та діяльності регіональних органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, алгоритми оцінки їх діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) загальних (ЗК): ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння предметної діяльності; ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

б) фахових загальних (СК): СК1.Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проєктів; СК9.Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

Очікувані результати навчання.

Програмні результати навчання: P05. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук; P10. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- розуміння сутності, принципів, об'єктів, суб'єктів й інструментів територіального управління у країні, методології дослідження й удосконалення процесів управління територіями на макро- і мезорівнях;
- знання про сутність і основні складові механізму регіональної економічної політики у країні, основних критеріїв ефективної реалізації окремих видів регіональної політики;
- знання методологічних основ формування та розвитку АТУ в Україні та інших країнах світу, концепції реформування АТУ в Україні;
- знання економіко-математичних методів для побудови прогнозів реформування АТУ в Україні - знання нормативно-правових основ становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні, знання алгоритму аналізу діяльності регіональних органів влади.

вміти:

- практично використовувати теоретичні знання;
- використовувати загальнонаукові та конкретно наукові методи для дослідження механізму територіального управління соціально-економічними процесами у країні;
- обґрунтовувати критерії для оцінювання наслідків прийнятих управлінських рішень щодо реалізації тієї чи іншої регіональної політики у країні;
- розробляти пропозиції з реформування АТУ на основі здійснення прогнозної оцінки наслідків їх впровадження в Україні;
- обґрунтовувати оптимальні шляхи реформування системи регіонального управління і місцевого самоврядування у загальній системі державного управління;
- застосовувати сучасні методи дослідження систем управління і діяльності регіональних органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах змін.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни.

Тема 1. Сутність та ознаки територіальної громади як основи місцевого самоврядування.

Сутність територіальної громади. Місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування. Поняття територіальної громади в нормативно-правових актах України. Вітчизняні та зарубіжні теорії про територіальну громаду. Територіальна громада як складна "кумулятивна" форма суспільної організації. Роль територіальної громади в активному вирішенні соціально-економічних проблем. Підходи до вивчення територіальних спільнот. Головні ознаки територіальної громади. Територіальна громада як суб'єкт підприємницької діяльності у сфері надання громадських послуг. Участь територіальної громади у місцевому самоврядуванні.

Тема 2. Види територіальних громад в Україні.

Питання про види територіальних громад у вітчизняній літературі. Види територіальних громад у зарубіжній літературі. Зв'язок понять "територіальна громада" та

"територіальна" спільність. Основні види територіальних громад. Територіальна громада як інститут громадянства та громадянського суспільства. Відмінність територіальних громад від національно-територіальних утворень.

Тема 3. Теоретичні основи управління розвитком територіальної громади.

Управління розвитком територіальної громади як об'єкт наукового дослідження. Методологія дослідження управління розвитком територіальної громади. Нормативно-правові засади управління розвитком територіальної громади. Основні концепції управління розвитком територіальної громади. Управління соціально-економічним розвитком територіальної громади як об'єкт наукового дослідження. Типи синергетичних досліджень управління розвитком територіальної громади.

Тема 4. Еволюція управління розвитком територіальної громади.

Сільська громада в Україні в добу Київської Русі. Міська і волосна громади та їхні органи. Територіальна громада в правовій системі Великого князівства Литовського та королівства Польського. Структура територіальних громад та їх керівники. Управління розвитком територіальних громад. Соціально-політичні умови та козацькі традиції територіальної громади Запорозької Січі. Розвиток територіальних громад в Гетьманській державі. Органи влади та управління в містах Гетьманщини за Магдебурзьким правом. Територіальна громада на українських землях в умовах наступу Російської імперії на самоврядування України. Особливості управління розвитком територіальних громад Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття в XIX - на початку XX ст. Революційна ситуація в Україні та організація діяльності органів місцевого самоврядування в період Української Центральної ради. Територіальна громада в Україні в добу Гетьманату П. Скоропадського та Директорії УНР. Західноукраїнська Народна Республіка та її органи місцевого самоврядування. Територіальна громада на західноукраїнських землях у складі Другої Речі Посполитої, Чехословацької республіки і Румунської монархії. Розвиток територіальних громад в Українській РСР (20-80 ті рр. XX ст.). Особливості управління розвитком територіальних громад в сучасній Україні. Процес створення об'єднаних територіальних громад в 2016 р

Змістовий модуль 2. Практичні механізми управління розвитком територіальної громади.

Тема 5. Сучасний стан управління розвитком територіальної громади.

Сучасні тенденції управління розвитком територіальної громади. Суб'єкт-об'єктні характеристики управління розвитком територіальної громади. Організаційно-функціональний аналіз управління розвитком територіальної громади. Роль органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальної громади. Відмінності у системі управління соціально-економічним та гуманітарним розвитком місцевого самоврядування та органів державної влади. Управління розвитком людського потенціалу територіальних громад. Зарубіжний досвід діяльності органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальної громади.

Тема 6. Основні форми діяльності територіальних громад в Україні.

Специфіка форм діяльності територіальних громад. Залежність форм діяльності територіальних громад від місцевого самоврядування та волевиявлення громадян. Форми безпосереднього волевиявлення громадян. Місцеві референдуми як форми безпосередньої демократії в органах місцевого самоврядування. Принципи проведення місцевих референдумів. Особливості проведення місцевих та регіональних виборів в Україні. Особливості проведення місцевих виборів в США, Франції, Швейцарії, Італії, Німеччині, Польщі. Роль Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" у виробленні функцій територіальних громад. Функції територіальних громад. Функції представницьких органів місцевого самоврядування.

Тема 7. Тенденції розвитку територіальних громад в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні.

Формування системи місцевого самоврядування як одного з найважливіших завдань становлення державності в Україні. Місцеве самоврядування як багатовекторне явище. Основні проблеми в організації роботи територіальних громад. Шляхи вирішення цих проблем. Напрямки вдосконалення роботи територіальних громад у контексті реформування місцевого самоврядування в Україні. Реформування нормативно-правової бази як одна з головних проблем територіальних громад. Проблема децентралізації управління та управління розвитком територіальної громади. Створення об'єднаних територіальних громад у 2016 р.

Тема 8. Сталий розвиток територіальної громади.

Ресурсне забезпечення розвитку територіальної громади. Принципи сталого розвитку. Особливості впровадження теорії сталого розвитку в міських та сільських громадах. Інформаційний супровід сталого розвитку територіальних громад. Управління розвитком територіальної громади в контексті мережевого підходу. Гарантії захисту прав територіальної громади. Інноваційна складова сталого розвитку територіальної громади. Державне управління ресурсним розвитком територіальної громади: проблеми, напрями, пріоритети. Комунальна власність як майнова основа розбудови територіальної громади. Особливості управління майном комунальної власності територіальної громади. Державна політика забезпечення розвитку інвестиційної діяльності на рівні територіальної громади. Соціальна ефективність як критерій розвитку територіальної громади.

Тема 9. Шляхи удосконалення управління розвитком територіальної громади.

Інституалізація соціально-економічного розвитку територіальної громади. Удосконалення ресурсного забезпечення розвитку територіальної громади. Інноваційне середовище в управлінні соціально-економічним та гуманітарним розвитком територіальної громади. Оцінка ефективності інноваційних технологій управління розвитком територіальної громади. Проблеми вдосконалення нормативно-правової бази управління розвитком територіальної громади. Основні напрями удосконалення державного управління розвитком територіальної громади. Структура ресурсів стратегічного соціально-економічного та гуманітарного розвитку територіальних громад. Стратегічне планування розвитку територіальної громади. Моніторинг та оцінювання в стратегічному плануванні. Пріоритетні напрями вдосконалення управління розвитком людського потенціалу територіальної громади на етапах реформування місцевого самоврядування.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	очна форма навчання					заочна форма навчання				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		Л	П	лаб.	с. р.		л	П	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни										
Тема 1. Сутність та ознаки територіальної громади як основи місцевого самоврядування	6	2			2	10	2			8
Тема 2. Види територіальних громад в Україні	8	2	2		4	10	2			8
Тема 3. Теоретичні основи управління розвитком територіальної громади	8	2	2		4	10	2			8
Тема 4. Еволюція управління розвитком територіальної громади	8	4	2		4	10	2			8
Разом за змістовним модулем 1	30	10	6		14	40	8			32
Змістовий модуль 2. Практичні механізми управління розвитком територіальної громади										
Тема 5. Сучасний стан управління розвитком територіальної громади	12	4	2		6	10	2			8
Тема 6. Основні форми діяльності територіальних громад в Україні	12	4	2		6	10	1	1		8
Тема 7. Тенденції розвитку територіальних громад в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні	12	4	2		6	10	1	1		8
Тема 8. Сталий розвиток територіальної громади	12	4	2		6	10	1	1		8
Тема 9. Шляхи удосконалення управління розвитком територіальної громади	12	4	2		6	10	1	1		8
Разом за змістовним модулем 2	60	20	10		30	50	6	4		40
Усього годин	90	30	16		44	90	14	4		72

5. Теми семінарських занять

У програмі семінарські заняття не заплановані

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни		
1	Сутність та ознаки територіальної громади як основи місцевого самоврядування	--	
2	Тема 2. Види територіальних громад в Україні	2	
3	Тема 3. Теоретичні основи управління розвитком територіальної громади	2	
4	Тема 4. Еволюція управління розвитком територіальної громади	2	
	Разом за модулем 1	6	
	Змістовий модуль 2. Практичні механізми управління розвитком територіальної громади		
5	Тема 5. Сучасний стан управління розвитком територіальної громади	2	
6	Тема 6. Основні форми діяльності територіальних громад в Україні	2	1
7	Тема 7. Тенденції розвитку територіальних громад в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні	2	1
8	Тема 8. Сталий розвиток територіальної громади	2	1
9	Тема 9. Шляхи удосконалення управління розвитком територіальної громади	2	1
	Разом за модулем 2	10	4
	Разом	16	4

7. Теми лабораторних занять

У програмі практичні заняття не заплановані

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни	д	з
1.	Поняття територіальної громади як основи місцевого самоврядування.	4	4
2.	Місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування.	4	4
3.	Законодавство України "Про територіальну громаду" в системі місцевого самоврядування	4	8
4.	Управління розвитком територіальної громади в вітчизняних нормативно-правових актах.	4	8
5.	Види територіальних громад в Україні.	4	8
	Змістовий модуль 2. Практичні механізми управління розвитком територіальної громади		
6.	Практичні механізми управління розвитком територіальної громади.	4	4
7.	Сталий розвиток територіальної громади.	4	4
8.	Шляхи удосконалення державного управління розвитком територіальної громади	4	4
9.	Ресурсне забезпечення розвитку територіальної громади.	2	4
10.	Сучасний стан управління розвитком територіальної громади	2	4
11.	Відмінності у системі управління соціально-економічним розвитком	2	4

	місцевого самоврядування та органів державної влади.		
12.	Статус територіальної громади як суб'єкта місцевого самоврядування.	2	4
13.	Форми діяльності територіальних громад	2	4
14.	Місцеві референдуми як форми безпосередньої демократії в органах місцевого самоврядування.	2	8
	Разом	44	40

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням наочних засобів, презентації, самостійна робота, практичні заняття, самостійне опрацювання нового матеріалу, в т.ч. із застосуванням Інтернет-ресурсів.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - залік. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання

	достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вмє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

12. Питання для підсумкового контролю

1. Дайте визначення поняття "Територіальна громада".
2. Яким чином територіальна громада впливає на організацію роботи органів місцевого самоврядування?
3. Покажіть місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування.
4. Яким чином повноваження територіальної громади відображені в Конституції України?
5. Коли був прийнятий статут територіальної громади?
6. Розкрийте сутність територіальної громади як основи місцевого самоврядування.
7. Яку роль відіграє Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" в управлінні розвитком територіальної громади?
8. Назвіть основні види територіальних громад.
9. У чому полягає зв'язок понять "територіальна громада" та "територіальна спільність"?
10. Які ви знаєте основні види територіальних громад згідно з українським законодавством?
11. Що таке первинні соціальні колективи?
12. Розкрийте сутність поняття "громада".

13. Охарактеризуйте роль територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення.
14. Що є регіонами згідно з Європейською Хартією про місцеве самоврядування?
15. Розкрийте сутність процесу управління розвитком територіальної громади.
16. Назвіть основні нормативно-правові акти, що регулюють процес управління розвитком територіальної громади.
17. Назвіть основні концепції розвитку територіальної громади.
18. Які ви знаєте основні наукові теорії про місцеве самоврядування?
19. Хто був представником державницької теорії про місцеве самоврядування?
20. У чому полягають синергетичні засади державного управління в умовах реформування?
21. Проаналізуйте соціальний розвиток як процес.
22. Які Ви знаєте типи синергетичних досліджень управління розвитком територіальних громад?
23. Охарактеризуйте структуру сільської територіальної громади в Україні в період Речі Посполитої?
24. Покажіть еволюцію управління розвитком територіальної громади в Українській козацькій державі в другій половині XVII ст.
25. Дайте порівняльну характеристику управління розвитком територіальних громад в Наддніпрянській та Західній Україні в XIX - на початку XX ст.
26. Розкрийте структуру територіальної громади в Україні в добу Гетьманату Павла Скоропадського.
27. Чим відрізнялася структура територіальної громади в Україні в добу Гетьманату та Директорії УНР?
28. Порівняйте структуру органів місцевого самоврядування в Радянській Україні та на Західноукраїнських землях.
29. Які органи влади керували розвитком територіальних громад України в радянську добу?
30. Яким чином впливали територіальні громади на вирішення проблем місцевого значення в період "перебудови"?
31. У чому полягають відмінності в управлінні розвитком територіальної громади з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування?
32. Вкажіть сучасні тенденції управління розвитком територіальної громади.
33. Назвіть головні форми впливу територіальної громади органів місцевого самоврядування на управління соціально-економічним розвитком через фінансову систему.
34. Проаналізуйте роль органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальної громади.
35. Вкажіть головні інтегруючі ознаки територіальної громади.
36. Які Ви знаєте основні групи соціальних факторів?
37. Назвіть основні форми безпосереднього волевиявлення громадян.
38. Яка стаття Конституції України регулює проведення референдумів територіальними громадами?
39. Назвіть основні принципи проведення місцевих референдумів.
40. Вкажіть головні стадії проведення місцевих референдумів.
41. Дайте класифікацію референдумів за часом проведення.
42. Висвітліть характерні особливості проведення місцевих та регіональних референдумів.
43. У чому полягає сутність місцевого самоврядування як багатовекторного явища?

44. Розкрийте основні форми участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування.
45. Що таке петиції?
46. Проаналізуйте роль людського фактору в муніципальному житті міст України.
47. Вкажіть основні напрямки вдосконалення роботи територіальних громад у контексті розвитку місцевого самоврядування.
48. Яким чином здійснюється в Україні формування муніципальної економіки?
49. Виділіть головні складові муніципальної економіки.
50. Висвітліть характерні особливості управління сталим розвитком територіальних громад.
51. Розкрийте основні напрямки розширення інформаційної складової сталого розвитку територіальної громади.
52. Назвіть основні принципи сталого розвитку територіальної громади.
53. Розкрийте основні напрямки державного управління ресурсним розвитком територіальної громади.
54. У чому полягає інституалізація управління соціально-економічним розвитком територіальної громади?
55. Вкажіть шляхи вдосконалення нормативно-правової бази управління розвитком територіальної громади.
56. Які Ви бачите інноваційні основи для підготовки кадрового потенціалу в територіальних громадах?
57. Що таке інноваційне середовище?
58. Чи впроваджують працівники органів місцевого самоврядування мікропроекти з інноваційного розвитку послуг в територіальних громадах?
59. Вкажіть структуру ресурсів інноваційного розвитку територіальної громади.
60. У чому полягає вдосконалення ресурсного забезпечення управління розвитком територіальної громади?

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль									Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	10	100
10	10	10	10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T7 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	Зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	
30-59	FX	незадовільно з	не зараховано з можливістю

		можливістю повторного складання	повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма та силабус навчальної дисципліни; опорні конспекти лекцій; мультимедійні презентації; плани практичних занять; навчально-методичні матеріали та питання для поточного і підсумкового контролю; ілюстративні матеріали (карти, схеми, рисунки).

14. Рекомендована література Основна:

1. Батанов О. В. Територіальна громада - основа місцевого самоврядування в Україні. К.: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2001. 260 с.
2. Біленчук П. Д. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): навчальний посібник. К.: Атіка, 2000. 304 с.
3. Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні. Історико-правове дослідження. Л.: Львів ДУВС "Край", 2008. 468 с.
4. Дорошенко Д. І. Нарис історії України. Л.: Світ, 1991. 576 с.
5. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" // Відомості Верховної Ради. 1997. ст.170.
6. Кравченко В. В. Муніципальне право України: навчальний посібник. К.: Атіка, 2003. 672 с.
7. Куйбіда В. С. Конституційно-правові проблеми міського самоврядування в Україні Л.: Літопис, 2001. 375 с.
8. Куйбіда В. С. Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. К.: МАУП, 2003. 568 с.
9. Куйбіда В. С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. К.: МАУП, 2004. 431 с.
10. Історія України: Нове бачення. К., 1996. - Т.2. 496 с.
11. Любченко П. М. Муніципальне право України: навч. посіб. Х.: ФІНН, 2012. 495 с.
12. Приходько Р. В. Управління соціальним розвитком територіальної громади: досвід та шляхи модернізації. К. : Алерта, 2011. 248 с.
13. Топчєв О. Г. Основи суспільної географії: навч. посібник. Одеса: Астропринт, 2001. 559 с.
14. Шаблій О. Суспільна географія. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. Кн. 1. 814 с.; Кн. 2. 706 с

Додаткова:

1. Берлінський М. Історія міста Києва. К., 1991. 314 с.
2. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К.: Вища школа, 1994. 539 с.
3. Лацимба М. Як територіальна громада може впливати на вирішення питань місцевого значення. К., 2007. 108 с.
4. Місцеве самоврядування в столиці України. К., 2000. 280 с.

5. Територіальна громада як суб'єкт муніципально-господарських відносин. Маріуполь, 2013. 16 с.

6. Утвенко В. В. Теорія та історія місцевого самоврядування: навчальний посібник. К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2015. 234 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Державний комітет статистики України. URL:<http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Режим доступу: <https://nlu.org.ua/>
5. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com>